

УДК 37.018

*А. В. Сітніков,
адвокат, заступник голови Ради адвокатів України Хмельницької області*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ЮРИДИЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ (ТЕСТ «ELECTRONIC JUSTICE»©)

Постановка проблеми. Юридична наука та правозастосування як живий організм постійно змінюються розвиваються вдосконалюються. При цьому здобуття практичного досвіду професійного юриста не обмежується виключно терміном навчання, а триває на протязі всієї професійної діяльності. Будь який правознавець не зможе впевнено почуватися у залі суду без здобуття певних навиків та вмій в практичній площині конкретних справ. Опанування норм матеріального права та процесу є дуже важливим етапом становлення професійних якостей. Але без вивчення сучасної судової практики, правових позицій, узагальнення практики вищих судів, Верховного суду, Європейського суду з прав людини, неможливо бути професіоналом, досягати успіху у повсякденній практичній діяльності. Стрімкий розвиток ІТ-технологій, гаджетів, програм, розширення зон Wi-Fi доступу до всесвітньої мережі, тягне за собою постійне вдосконалення існуючих методів навчання та створення нових. On-line і off-line лекції провідних вчених та викладачів на YouTube, проведення Web-інарів, комп'ютерне тестування рівня знань, дистанційне навчання, все це є звичайним явищем яке розвивається та розповсюджується із кожним днем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальновідомо, що система юридичної освіти США вважається однією із кращих у світі, американські Університети впевнено очолюють світові рейтинги учбових закладів. Американський вчений В.Бернхем у монографії «Вступ до права та правової системи США», зазначає що,

найчастіше в правничих школах США застосовується «метод розгляду судової справи». Винайшов його в останньої чверті ХІХ ст декан Гарвардської правничої школи професор Христофер Коламбус Ленгдел (Christopher Columbus Langdell). Хоча в цілому Ленгдел адаптував класичний «Сократів метод» для вивчення правничих дисциплін.

Метою написання статті є обґрунтування доцільності використання можливостей електронних технологій для розвитку процесу навчання юристів.

Результати досліджень. Суть методу полягає в тому, що після вивчення норм матеріального права в певній галузі, їх застосування вивчається на підставі реальної судової справи, розглянутої судами. При цьому досліджується правова позиція сторін предмет позову, предмет доказування, застосування судом норм права і проходження справи в апеляційної та касаційної інстанції. Таким чином реальна справа як би «препарується». При обговоренні справи, кожна з сторін має власну позицію і відстоює її, потім аналізується як суд вирішив цю справу і як сторони відстоювали свої позиції при апеляційному та касаційному розгляді справи. Вказаний метод є ефективним, однак на даний час його можна вважати консервативним та застарілим.

Проте, постає питання чи можливо «препарувати» реальну справу для комп'ютерної навчальної програми на зразок комп'ютерної гри та застосувати цю навчальну комп'ютерну гру для тренування юристів?

Для багатьох справ це зараз зробити неможливо, однак значна кількість справ

дозволяють формалізувати їх у тестовий (а потім цифровий) вигляд та знайти загальний алгоритм вирішення на базі існуючих правових норм. Таким чином користувач перевіряє та вдосконалює свій рівень знання норм матеріального права та тренує шляхи їх практичного застосування. При цьому вкрай важливе те, що таке тренування відбувається на базі реальних судових справ із вивченням правових позицій реальних судів всіх рівнів. Розроблена автором методика тест-тренінгу має назву «Електронне правосуддя» («Electronic justice», «e-justice»).

При її розробці необхідно було вирішувати три основні проблеми.

1. Відбір судових справ які можуть бути формалізовані для комп'ютерної програми.
2. Розробка алгоритму формалізації судової справи прийнятної для подальшого програмування.
3. Написання комп'ютерної програми.

Відбір справ здійснюється за такими критеріями:

- цивільні, господарські справи, або справи адміністративної юрисдикції;
- справи не пов'язані з соціальними виплатами та іншими «масовими позовами»;
- справи в яких в основному має місце спір про право а не спір про обставини і конкретні факти;
- справи по яким суди різних рівнів займали різні правові позиції.

Сучасні ІТ технології і ресурси дозволяють здійснювати вибір необхідних справ за зазначеними критеріями із величезного масиву справ, які є в публічному доступі.

Це сайт www.reyestr.court.gov.ua - Єдиний державний реєстр судових рішень.

А також популярний сайт та програми ЛІГА - www.ligazakon.ua із новим сервісом «Verdictum».

Однак, найбільш складною проблемою було розробити алгоритм формалізації су-

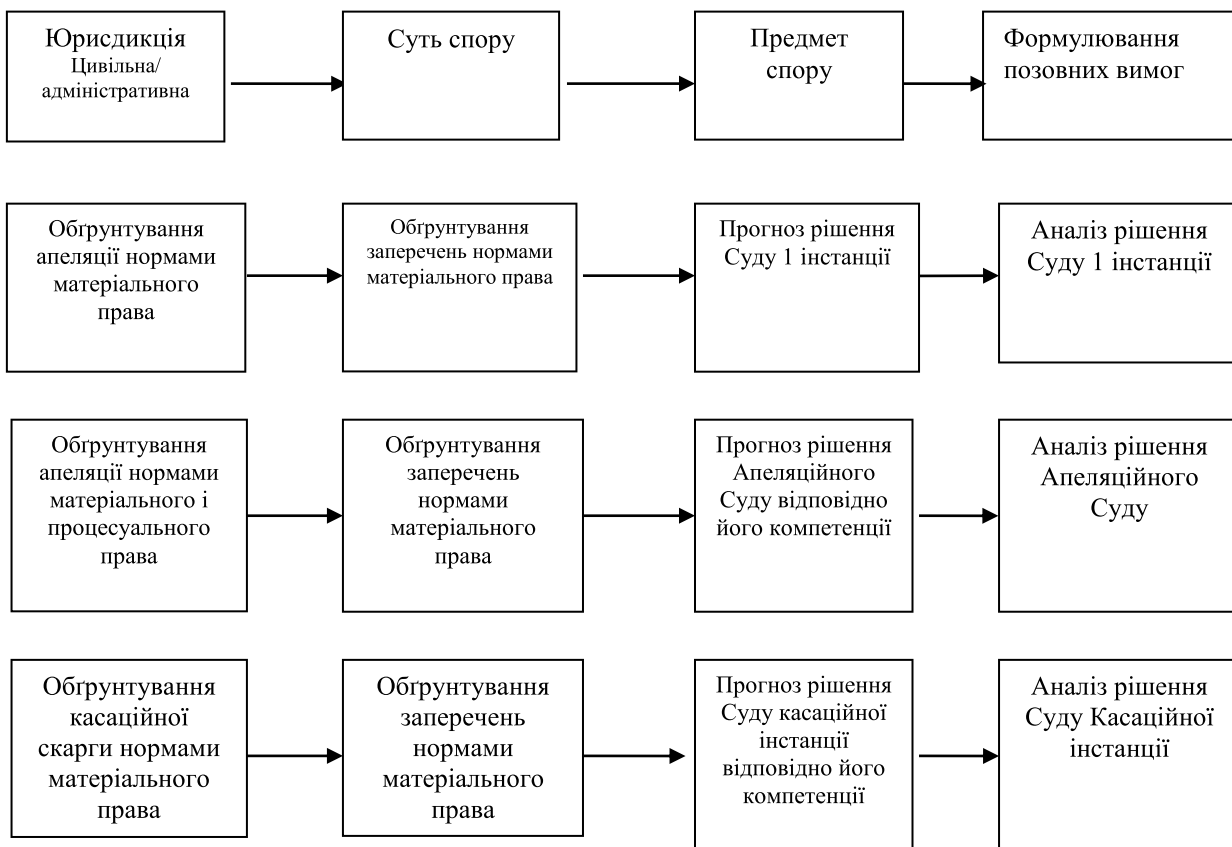

Рис. 1. Алгоритм формалізації судової справи

дової справи прийнятний для подальшого програмування. Для цього потрібно було встановити які можуть бути спільні ознаки для кожній справі відібраної за вищевказаними критеріями.

Безперечно це є:

- способи захисту прав та інтересів ч.2 ст.16 ЦК, ч.4 ст.105 КАС;

- компетенція суду при прийнятті рішення;

- компетенція апеляційного та касаційного суду при перегляді рішення.

Від обрання способу захисту залежить формулювання предмету позову та визначення предмету доказування в конкретній справі.

Таким чином алгоритм формалізації судової справи виглядає у наступній формі (Рис.1).

Звісно, справи в яких сторони оспорюють обставини справи, визнають чи не ви-

знають деякі з них, за вказаним алгоритмом формалізувати проблематично, однак справи в яких сторони намагаються по різному тлумачити норми матеріального або процесуального права (спір про право), а суди вирішують такий спір саме з аналізу норм а не обставин, можливо спробувати формалізувати та в подальшому використовувати для комп'ютерних навчальних програм.

В якості прикладу формалізації справи за вказаним алгоритмом наведемо справу адміністративної юрисдикції щодо встановлення компетенції при визначенні митної вартості товару (справа Нікопольського заводу феросплавів). При цьому для економії місця та часу повні тексти рішень судів у цієї роботі наводитися не будуть, але, звичайно в реальному тесті вони є вкрай важливими.

Таблиця 1

Фабула справи

Завдання № 4 (справа про визначення митної вартості товарів)

В липні 2008 року, позивачем до Криворізької митниці була подана вантажна митна декларація (ВМД) № та декларація митної вартості (ДМВ) № , У графі 45 ВМД у декларації митної вартості позивачем була заявлена (задекларована) митна вартість товарів у розмірі 17___ грн., яка була визначена за основним методом визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції). Відповідач 1 рішенням № визначив митну вартість товарів, на підставі цінової інформації ЦБД ІАМУ ДМСУ на ідентичні товари у розмірі 4___,85 дол. США (замість задекларованої вартості 3___,35 дол. США), що при перерахунку у гривні за офіційним курсом НБУ складало 22___грн. Та видав картку відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні чи пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон. При цьому, для уникнення простою товарів та пов'язаних з цим негативних фінансових наслідків для господарської діяльності підприємства позивач надав Криворізькій митниці нову ВМД та ДМВ в яких митна вартість була визначена відповідно до довідки Криворізької митниці № __ в розмірі 22___ грн. Позивачем були сплачені митні збори, мито та податок на додану вартість виходячи з митної вартості, визначеної митним органом.

*Таблиця 2***Варіанти для вибору**

позивач	
Оберіть варіанти можливих позовних вимог (предмету позову)	
☐	скасування або визнання нечинним (протиправним) рішення митного органу
☐	зобов'язання митного органу змінити визначену митну вартість
☐	зобов'язання митного органу утриматися від визначення митної вартості у інший спосіб
☐	стягнення з митного органу коштів на відшкодування шкоди, завданої його незаконним рішенням, дією або бездіяльністю
☐	встановлення відсутності компетенції (повноважень) митного органу проводити визначення митної вартості у такий спосіб
☐	примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, митного органу для відшкодування завданої шкоди
☐	повернення суми надмірно сплачених платежів.

*Таблиця 3***Перевірка вірності вибору**

Порівняйте з реальним позовом	
☐	Скасування та визнання протиправними та рішення Митного органу в прийнятті митної декларації, митному оформленні чи пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України
☐	Повернення суми надмірно сплачених податків і зборів (обов'язкових платежів).

*Таблиця 4***Інформаційна**

Ознайомтесь з правовими нормами якими позивач обґрунтував свій позов
Митний Кодекс України (11 липня 2002 року N 92-IV) на цей час втратив чинність. Стаття 266. Методи визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну Стаття 267. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції) Стаття 268. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів Стаття 269. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів Постанова Кабінету міністрів від 20.12.2006 № 1766 «Про затвердження Порядку декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та подання відомостей для їх підтвердження».

*Таблиця 5***Варіанти для вибору**

Відповідачі	
Оберіть можливі варіанти заперечення позовних вимог	
☐	митний орган діяв в межах компетенції (проводив процедуру консультацій щодо узгодження митної вартості)
☐	Митна вартість відповідає даним електронної інформації ЦБД ІАМУ ДМСУ
☐	Позивач фактично визнав встановлену митну вартість та сплатив всі платежі
☐	Подані позивачем документи для оформлення є підробленими
☐	позивач ухилявся від проведення процедури консультацій та не надавав додаткові підтверджуючі документи

Таблиця 6

Перевірка вірності вибору

Порівняйте із реальними запереченнями в справі	
☐	митний орган діяв в межах компетенції (проводив процедуру консультацій щодо узгодження митної вартості)
☐	Митна вартість відповідає даним електронної інформації ЦБД ІАМУ ДМСУ

Таблиця 7

Інформаційна

Ознайомтесь з правовими нормами якими відповідач обґрунтував заперечення	
Митний Кодекс України (11 липня 2002 року N 92-IV) на цей час втратив чинність.	
☐	Стаття 266. Методи визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну
☐	Стаття 267. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)
☐	Стаття 268. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів
☐	Стаття 269. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

Таблиця 8

Варіанти для вибору

Яке рішення на Вашу думку прийме суд?	
☐	задовольнить позов;
☐	відмовить у позові

Таблиця 9

Текст рішення

Ознайомтесь із витягом із рішення суду 1 інстанції (*)	
ПОСТАНОВА	
Іменем України	
15 липня 2009 року	м. Дніпропетровськ
Дніпропетровський окружний адміністративний суд	
ПОСТАНОВИВ:	
Позов задовольнити.	
Визнати протиправними та скасувати рішення митниці №_2008 року про визначення митної вартості товарів (здійснення митної оцінки) та картку-відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні чи пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України №_2008 року, винесену митницею.	
Стягнути з Державного бюджету України на користь ВАТ «НЗФ» суму надміру сплачених податків і зборів (обов'язкових платежів) у розмірі 99 __ гривень	

Таблиця 10

Варіанти для вибору

Оберіть аргументи для апеляційної скарги	
☐	неправильна оцінка доказів;
☐	Неповний розгляд;
☐	Тиск на суддю;
☐	вчинення кримінальних дій (підробка документів, зловживання)
☐	недоведеність певних обставин;
☐	Порушення норм матеріального та процесуального права.

*Таблиця 11***Перевірка вірності вибору****Порівняйте з реальною апеляцією**

- o неправильна оцінка доказів;
- o неповний розгляд;
- o порушення норм матеріального та процесуального права

*Таблиця 12***Інформаційна****Ознайомтесь з правовими нормами якими обґрунтована апеляційна скарга**

- o Митний Кодекс України (11 липня 2002 року N 92-IV) на цей час втратив чинність.
- o Стаття 259. Митна вартість товарів
- o Стаття 264. Права та обов'язки декларанта, який декларує митну вартість товарів

Ознайомтесь з правовими нормами якими обґрунтована апеляційна скарга

- o Стаття 265. Права та обов'язки митного органу під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів
- o Стаття 266. Методи визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну
- o Стаття 267. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)
- o Стаття 268. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів
- o Стаття 269. Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

*Таблиця 13***Варіанти для вибору****Яке рішення на Вашу думку прийме Апеляційний суд?**

- o Задовольнить апеляційну скаргу та скасує рішення;
- o Відмовить у задоволенні апеляційної скарги

*Таблиця 14***Текст рішення****Ознайомтесь із витягом з рішення апеляційного Суду(*)****ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ****Колегія суддів Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду****ПОСТАНОВИЛА:**

Апеляційну скаргу –задовольнити частково. Постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду –скасувати. Позов задовольнити частково.

Визнати протиправною та скасувати рішення про визначення митної вартості № та картку відмови в прийнятті митної декларації, митному оформленні та пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України №, які видані митницею.

Присудити з Державного бюджету України на користь ВАТ судові витрати.

В решті позову – відмовити.

Таблиця 15

Інформаційна

Ознайомтесь з аргументами реальної касаційної скарги	
о	Стаття 265. Права та обов'язки митного органу під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів
Ознайомтесь з аргументами реальної касаційної скарги	
о	Митний орган здійснює контроль правильності визначення митної вартості товарів згідно з положеннями цього Кодексу. Такий контроль може здійснюватися в установленому порядку із застосуванням різних форм, у тому числі відповідно до статей 60 і 69 цього Кодексу, після закінчення операцій митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів.
о	Декларанту була надана можливість надання додаткових документів на підтвердження митної вартості одна він їх не надав.

Таблиця 16

Варіанти для вибору

Яке рішення на Вашу думку прийме Суд Касаційної інстанції?	
о	Відхилить касаційну скаргу і залишить Постанови без змін;
о	Скасує Постанови та відмовить в задоволенні позову;
о	Скасує Постанову апеляційного суду і залишить в силі Постанову суду першої інстанції.

Таблиця 17

Текст рішення

Ознайомтесь із витягом з рішенням суду касаційної інстанції (*)	
ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ	
Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України постановила У задоволенні заяви ВАТ «НЗФ» відмовити.	

Таблиця 18

Підсумки тесту

Результат тестування	
о	Правильно визначені рішення судів в трьох інстанціях – 30 балів
о	Правильно визначені рішення судів в двох інстанціях – 20 балів
о	Правильно визначені рішення судів в одній інстанції – 10 балів

Наведений приклад підтверджує можливість підготувати реальні судові справи для подальшої інтеграції у навчальну комп'ютерну програму. При цьому сама процедура проходження тесту може бути гнучкою в залежності від цільової аудиторії, завдань навчання, технічних можливостей та ін. Наприклад:

1. Режим on-line з викладачем в реальній аудиторії
2. Режим on-line з викладачем у віртуальному просторі
3. Режим off-line проходження тесту в режимі екзамен з обмеженням часу

4. Режим off-line проходження тесту в режимі навчання без обмеження часу

Таким чином, на думку автора, тест забезпечує як вдосконалення знань норм матеріального права, так і корисне занурення у реальну судову практику.

Висновки. Максимальне розширення використання можливостей електронних технологій для розвитку процесу навчання є потребою сучасного світу, тому необхідно використовувати та розвивати цей напрямок в подальшому більш повно та ефективно в різний спосіб і різними напрямками, одним з яких є запропонований тест «e-justice».

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисовська Ю.О. Аналіз сучасних платформ дистанційного навчання [Електронний ресурс] / Ю.О. Борисовська, О.С. Козлова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vkhdtu/2010_2/05_007.pdf.
2. Справа Нікопольського заводу феросплавів про визначення митної вартості товарів. Рішення суду I інстанції [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/4188938>.
3. Справа Нікопольського заводу феросплавів про визначення митної вартості товарів. Рішення суду апеляційної інстанції [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29004895>.
4. Справа Нікопольського заводу феросплавів про визначення митної вартості товарів. Рішення суду касаційної інстанції [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25300165>.

Сітніков А. В. Перспективи розвитку процесу навчання юридичним дисциплінам з використанням сучасних Інтернет технологій (тест «Електронне правосуддя» «electronic justice»©)»

Анотація. Стаття присвячена удосконаленню впровадження комп'ютерних програм для навчання юристів. Оскільки важливою складовою підготовки фахівця-юриста є робота по аналізу судової практики судів всіх рівнів, автором запропонована методика відбору та подальшої формалізації судових справ для використання їх у комп'ютерному тесті тренінгу. При цьому користувач навчається аналізувати правові позиції сторін, прогнозувати рішення судів а потім порівнювати їх із реальними рішеннями в конкретних справах.

Ключові слова: інтернет технології, юридичні дисципліни, навчання, електронне правосуддя.

Ситников А.В. Перспективы развития процесса обучения юридическим дисциплинам с использованием современных Интернет технологий (тест «Электронное правосудие » «electronic justice » ©)»

Аннотация. Статья посвящена совершенствованию внедрения компьютерных программ для обучения юристов. Поскольку важной составляющей подготовки специалиста - юриста является работа по анализу судебной практики судов всех уровней, автором предложена методика отбора и дальнейшей формализации судебных дел для использования в компьютерном тесте тренинге. При этом пользователь учится анализировать правовые позиции сторон, прогнозировать решение судов а затем сравнивать их с реальными решениями по конкретным делам.

Ключевые слова: интернет технолоии, юридические дисциплины, обучение, электронное правосудие

Sitnikov A. Prospects of the development learning process of legal disciplines using the latest Internet technologies (the test «electronic justice »©)»

Summary. The article is dedicated to improving the implementation of computer programs for the training of lawyers. As an important part of the preparation of the expert - the lawyer is work under the analysis of judicial practice of the courts of all levels; the author proposed a method of selection and further formalization of cases for use in computer training test. The user learns to analyze the legal position of the parties to predict the decision of the courts and then compare them with existing solutions in particular cases.

Keywords: internet tehnoholiy, legal discipline, training. electronic justice.

Стаття надійшла 15.11.2013 р.

